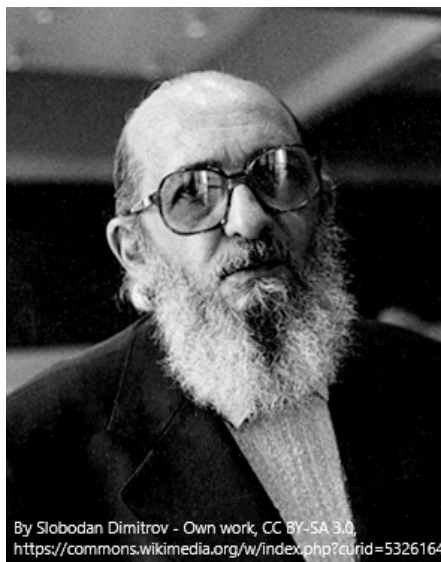

Paulo Freire

Ο Paulo Freire, το 1972, με το έργο του *Αγωγή του Καταπιεζόμενου* (Freire 1997), επέκρινε την «τραπεζική αντίληψη της εκπαίδευσης» ενώ απαιτούσε περισσότερο διαλεκτικές και συμμετοχικές μορφές παιδαγωγικής, αντίστοιχες με εκείνες του John Dewey. Ενώ, όμως, ο Dewey υποστήριζε ότι η εκπαίδευση πρέπει να προετοιμάζει πολίτες για τη δημοκρατία (Dewey, 2016), ο Freire επεδίωξε, στο πνεύμα μιας απελευθερωτικής προσέγγισης, να αναπτύξει μια παιδαγωγική («Κριτική Παιδαγωγική») που θα καλλιεργούσε επαναστατικές συνειδήσεις και θα δημιουργεί υποκείμενα με αυτοσυνείδηση, ικανά να αντισταθούν στην κοινωνική ανισότητα και την καταπίεση και να δραστηριοποιούνται για να δημιουργήσουν μια περισσότερο δημοκρατική και δίκαιη κοινωνία. Υποκείμενα που θα επιδιώκουν την κοινωνική χειραφέτηση.

Η Κριτική Παιδαγωγική

Η εκπαίδευση αποτελεί και αυτή μια διαδικασία κοινωνικής αναπαραγωγής, η οποία χρησιμοποιείται ως εργαλείο από τις κυρίαρχες τάξεις για να κερδίσουν τη συγκατάθεση των καταπιεσμένων, οι οποίοι δεν γνωρίζουν συνήθως ότι αποδέχονται την υποταγή τους μέσω της αποδοχής αξιών και κοινωνικών πρακτικών που καθορίζονται από τις πρώτες.

Η Κριτική Παιδαγωγική μελετά τον ρόλο που διαδραματίζει το σχολείο στη διατήρηση της κοινωνικής διαστρωμάτωσης και τις δυνατότητες για κοινωνική ευαισθητοποίηση μέσα από την εκπαίδευση. Σύμφωνα με την Κριτική Παιδαγωγική η εκπαίδευση είναι μια κοινωνικά και πολιτιστικά προσδιορισμένη δραστηριότητα. Διαμορφώνεται και καθορίζεται από

κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτιστικούς, πολιτικούς και ιστορικούς παράγοντες, οι οποίοι εκφράζονται μέσω των κοινωνικών πρακτικών και των θεσμικών κανόνων που χρησιμοποιούνται από τις κυρίαρχες τάξεις για τη διαμόρφωση της συνείδησης των μαθητών. Μέσα από την εκπαίδευση, οι εκπαιδευόμενοι εγκαθιστούν στο υποσυνείδητό τους ιδέες και κοσμοθεωρίες που δεν είναι τις περισσότερες φορές δικές τους δημιουργίες και υιοθετούν παραδοχές που τις θεωρούν καθολικές και φυσικές σαν τα πράγματα να πρέπει να συμβούν ακριβώς με τον τρόπο που συμβαίνουν, χωρίς περιθώριο αμφισβήτησης.

Ο Freire υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει ουδέτερη εκπαιδευτική διαδικασία. Η εκπαίδευση είτε λειτουργεί ως εργαλείο για να διευκολύνει την ενσωμάτωση της νεότερης γενιάς μέσα στη λογική του συστήματος ή συνιστά «πρακτική ελευθερίας» – πεδίο άσκησης της ελευθερίας, επιτρέποντας στους μαθητές να ασχοληθούν κριτικά και δημιουργικά με την πραγματικότητα και να ανακαλύψουν πώς να συμμετέχουν στην αλλαγή του κόσμου τους.

Στο πλαίσιο μιας Κριτικής Παιδαγωγικής, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να γίνουν «διανοούμενοι του μετασχηματισμού» στο σχολείο και στην κοινωνία γενικότερα. Ως τέτοιοι, είναι υποχρεωμένοι να αναπτύξουν κάθε πτυχή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην κατεύθυνση μιας ενεργού διαφωνίας με την ηγεμονική τάξη της κοινωνίας (Giroux 1988).

Το έργο του Freire βρήκε μεγάλη απήχηση σε παγκόσμια κλίμακα και μέχρι τη δεκαετία του 1980 αναπτύχθηκαν διάφορες εκδοχές της Κριτικής Παιδαγωγικής. Οι επιρροές της Κριτικής Θεωρίας αναγνωρίζονται στο έργο σημαντικών παιδαγωγών, όπως ο Henry Giroux και ο Peter McLaren.

Ωστόσο, σύμφωνα με τον McLaren, η κριτική παιδαγωγική έχει γίνει μια καρικατούρα της αρχικής ιδέας της προσπάθειας για μια δικαιότερη κοινωνία, αφού οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν έναν δελεαστικό τρόπο να ενσωματώνουν ό,τι δεν μπορούν να πολεμήσουν και να το μετασχηματίζουν στην πιο «ελαφριά» και ακίνδυνη εκδοχή του. Αυτή η διαδικασία αποδυνάμωσης έχει συμβεί με τις ιδέες του Paulo Freire, που έχουν πάρει μια πολύ πιο ήπια μορφή, έχοντας περιοριστεί στις μαθητοκεντρικές προσεγγίσεις της διδασκαλίας, και αποφεύγουν την κοινωνική κριτική και την επαναστατική αλλαγή (McLaren 2000).